

مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، دوره ۹، شماره ۱، بهار ۱۳۹۹: ۸۳-۱۰۲

بررسی انسان‌شناختی کارکردهای اجتماعی-فرهنگی ورزش کشتی در بین نونهالان و نوجوانان ۱۲-۱۹ ساله (مطالعه موردی: شهرستان ساری)

شهرام ملانیا جلودار^۱

تاریخ دریافت: ۹۸/۴/۲۱ تاریخ پذیرش: ۹۸/۱۲/۱۰

چکیده

نگاه به ورزش در ایران بیشتر تحت تأثیر رویکرد آسیب‌شناختی به ورزش به‌خصوص ورزش فوتبال است. کشتی ورزشی سنتی در ایران است که رو به سوی مدرن‌شدن دارد. بر اثر تغییرات گسترده‌ای که در مسائل اجتماعی-فرهنگی در جهان رخ داده و هویت‌بخشی ورزش کشتی که در سطح ایران عموماً و استان مازندران خصوصاً، مطالعه اجتماعی و انسان‌شناختی بیش از پیش ضروری می‌نماید. از طرفی، میدان ورزش کشتی محیطی مناسب برای شناسایی فرهنگ، جامعه و انسان در شهرستان ساری است؛ بنابراین هدف پژوهش کیفی حاضر مطالعه کارکردهای اجتماعی-فرهنگی ورزش کشتی در شهرستان ساری است. مقاله حاضر به روش کیفی انجام شده و در آن، از نظریه کارکردگرایی و تکنیک‌های مصاحبه عمیق، گروه متمرکز و مشاهده استفاده شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد ورزش کشتی از کارکردهای متنوع و عمیقی در شهر ساری برخوردار است؛ به طوری که این ورزش ریشه در اعتقادات مذهبی این منطقه دارد و علاوه بر جلوگیری از آسیب‌های اجتماعی، دارای کارکردهایی از قبیل گذران اوقات فراغت، آمادگی جسمانی و نیز کانالی برای تخلیه انرژی و مسیری برای هدایت پرخاشگری در شهر ساری است.

واژه‌های کلیدی: آمادگی جسمانی، تخلیه انرژی، کارکردهای اجتماعی-فرهنگی، ورزش کشتی.

۱. استادیار گروه علوم اجتماعی، دانشگاه پیام‌نور، smollania@pnu.ac.ir

مقدمه و طرح مسئله

ورزش به تدریج در فرهنگ قرن بیستم جایگاه ویژه‌ای کسب کرده است (دوفرانس، ۱۳۸۵: ۱). از آنجا که ورزش کشتی فعالیت‌های انسانی و فرهنگی است، می‌توان از جنبه علم انسان‌شناسی به آن نگریست.

می‌توان درباره ورزش، مانند بسیاری از پدیده‌های دیگر که امروز به مثابه پدیده‌هایی جهان‌شمول و بدیهی ما را احاطه کرده‌اند، تعریفی از دیدگاه جامعه‌شناسی و انسان‌شناسی ارائه داد. این پدیده‌ها در فرایندی ساخته شده و شکل گرفته در یک ظرف زمانی-مکانی از سطح یا سطوحی محلی به سطوح جهانی تعمیم یافته‌اند؛ فرایندی که از قرن شانزدهم با رنسانس و اومانیسم آغاز شده و با انقلاب‌های دینی و صنعتی و سیاسی و اطلاعاتی تا امروز ادامه دارد (فکوهی، ۱۳۹۱). کارکردهای ورزش در جوامع مدرن امروزی متنوع و متعدد است؛ به طوری که بر اغلب ابعاد حیات اجتماعی تأثیر می‌گذارد؛ بنابراین شناخت و مطالعه این تأثیر و تأثرات در حوزه‌های مختلف علوم انسانی از جمله انسان‌شناسی مورد نیاز است و بر آن تأکید می‌شود.

ورزش جایگاه ویژه‌ای را در زندگی امروزی بشر پیدا کرده و به همین دلیل، رویدادهای ورزشی شور و هیجان زیادی با خود به همراه آورده است؛ به طوری که حجم زیادی از برنامه‌های رسانه‌ها را به خود اختصاص می‌دهد. هوم (۲۰۰۵) دریافت که رسانه‌های ژاپنی برای جذب بیشتر مخاطب به ورزش روی آورده‌اند.

تربیت بدنی در قبول مسئولیت برای پرورش و القای ارزش‌های اجتماعی در افراد جامعه خصوصاً دانش‌آموزان مدارس سهیم است و به عنوان عاملی در جهت تقویت ارزش‌های اجتماعی و رفتارهای مطلوب انسانی مؤثر است (عزیزآبادی فراهانی، ۱۳۷۳: ۱۱).

کردارشناسان و جامعه‌شناسان زیستی از جمله لورنز اعتقاد دارند پرخاشگری رفتار ذاتی انسان‌هاست. آن‌ها معتقدند که از بین رفتن پرخاشگری و خشونت امکان‌پذیر نیست؛ بنابراین باید آن را هدایت و کنترل کرد.

لورنز معتقد است که بازی‌های المپیک، مسابقات فضایی برای تسخیر کرات دیگر و رقابت‌های بین‌المللی به مثابه فرصت‌هایی برای هدایت رفتارهای پرخاشگرانه کشورها و ملت‌ها به سوی فعالیت‌های نسبتاً بی‌ضرر است (کریمی، ۱۳۹۱: ۲۱۱).

در عصر کنونی با توجه به افزایش جمعیت شهری جامعه ایران، رقابت‌ها و اضطراب‌ها افزایش یافته است. در این اوضاع و احوال، از کارکردهای ورزش کشتی می‌توان تخلیه انرژی و هیجانات هواداران را در جامعه ذکر کرد که آن‌ها را به سالن‌های ورزشی جذب می‌کند تا در آنجا بتوانند رفتاری را بروز دهند که در بیرون از سالن‌های ورزشی معمول و مجاز نیست. همچنین به دست آوردن هویت، محبوبیت و منزلت اجتماعی، و سلامت جسمی و روانی را می‌توان از دستاوردهای این ورزش رقابتی برشمرد.

یکی از انگیزه‌های مهم ورزشکاران برای شرکت در رقابت‌های ورزشی کسب موفقیت است (واعظ موسوی و مسیبی، ۱۳۸۷: ۳۲-۴۲). به همین دلیل برای رسیدن به موفقیت با وجود رقابت سنگین، استرس زیادی به کشتی‌گیران وارد می‌شود. باین‌حال ورزش کشتی دارای کارکردهای مثبت و مناسب نیز هست. این اثرات مخرب روانی و جسمانی استرس توجه بسیاری از پژوهشگران را به خود جلب کرده و به همین علت، پژوهش‌های متعددی در زمینه‌های مختلف برای بررسی جنبه‌های متفاوت این موضوع در محیط‌های مختلف انجام شده است (خدایاری‌فرد و پرند، ۱۳۸۶: ۱۳-۲۰).

ورزش را می‌توان از جنبه اجتماعی بررسی کرد تا بعد از شناخت صحیح آن به مسائل و آسیب‌هایش پی برد و از تهدیدها و فرصت‌های این پدیده در جامعه آگاهی یافت. براساس این شناخت می‌توان راهکارها و پیشنهادهایی کاربردی برای این امر مهم اجتماعی ارائه کرد. مطالعه علمی این پدیده نیازمند بررسی گذشته آن است تا روند رشد و تغییراتش مشخص شود.

بخشی از ورزش در ایران در زورخانه‌ها شکل گرفته است. بنا به قدمتی که کشتی در ایران دارد، در طول تاریخ مسیری تکاملی را طی کرده و نقش مهمی در ارتقای قابلیت جسمانی و حرکتی ایفا کرده است. همچنین کشتی علاوه بر پرکردن اوقات فراغت، قدرت تعقل و بهداشت روانی-عاطفی را تقویت می‌کند. از طرفی کشتی در اغلب مناطق مازندران نفوذ فراوان داشته است. ورزشکاران کشتی محبوبیت فراوانی در جامعه دارند و در محافل گوناگون از آن‌ها صحبت به میان می‌آید. از طرفی رسانه‌ها نیز در تقویت این روند نقش زیادی دارند. به هر حال، نصب مجسمه و تابلو در برخی از میدان‌ها و نام‌گذاری بلوارهای شهری به اسم کشتی‌گیران مازندرانی از جمله شاخص‌های عینی نفوذ ورزش کشتی در شهرستان ساری

است. کشتی در گذشته با ویژگی‌ها و نام‌های مختلفی در ایران رایج بود که همان‌ها ریشه کشتی حاضر را شکل می‌دهند.

کشتی‌های محلی^۱ زمینه‌ساز کشتی فعلی است که در زندگی و سنت‌های ما ایرانیان به قدری ریشه دوانیده که به یک ورزش ملی تبدیل شده است. در سال ۱۳۱۷ حمید محمودپور که دارای تحصیلات عالی تربیت‌بدنی از دانشگاه ترکیه بود، به تعلیم کشتی در ایران پرداخت. وی اولین تشک کشتی از جنس اسفنج را در دانشسرای تربیت‌بدنی واقع در دروازه دولت تهران پهن کرد و فنون کشتی آزاد و فرنگی را آموزش داد. در زمان‌های گذشته تشک کشتی وجود نداشت و به جز گود زورخانه، کشتی روی زمین و خاک نرمی که روی آن می‌پاشیدند انجام می‌گرفت. محمودپور قبل از اینکه از تشک کشتی استفاده کند، در ورزشگاه امجدیه روی چاله پرش ارتفاع برزنت می‌انداخت و فنون کشتی کلاسیک را آموزش می‌داد. در سال ۱۳۱۸، اولین دوره مسابقات کشتی آزاد قهرمانی کشور در ورزشگاه امجدیه تهران برگزار شد. نخستین باشگاه کشتی، باشگاه سلیمان‌خان در خیابان شاهپور سابق بود. اولین تیم کشتی خارجی ترکیه بود که در سال ۱۳۲۶ به ایران آمد. نخستین حضور بین‌المللی کشتی ایران در المپیک ۱۹۴۸ بود که در آن، منصور رئیسی به مقام چهارم رسید. با آشنایی بیشتر کشتی‌گیران با فنون کشتی، افتخارات زیادی نصیب کشتی ایران شد و بسیاری از قهرمانان ایران بر سکوی جهانی قرار گرفتند. عبدالله موحد، غلامرضا تختی، ابراهیم جوادی، امامعلی حبیبی، منصور مهدیزاده، محمدابراهیم سیف‌پور، رسول خادم و... از قهرمانان بنام جهان کشتی بودند که افتخارات فراوانی در مسابقات المپیک و جهانی برای ورزش ایران به دست آوردند (وبگاه بیتوته).

کارکردهای انسان‌شناختی ورزش به‌طور کل و کشتی به‌طور خاص، در جوامع سنتی و مدرن متفاوت هستند. ورزش به‌طور کل و کشتی به‌طور خاص یکی از مهم‌ترین راه‌های تخلیه

۱. برای نمونه، کشتی لوچو، کشتی با چوخه، کشتی گیله‌مردی، کشتی زوران پاتوله در کردستان، کشتی لری در لرستان، کشتی جنگ یا زوران در منطقه الیگودرز، کشتی بغل‌به‌بغل در قزوین، کشتی آشیرما در آذربایجان شرقی، کشتی گرش در مناطق ترکمن‌نشین، کشتی عربی در میان ایلات و عشایر خوزستان، کشتی کمربندی در اصفهان، کشتی لشکرکشی در یزد، کشتی کج‌گردان در سیستان و بلوچستان به‌ویژه در روستاهای شهرستان زابل و کشتی دسته بغل در استان فارس به‌ویژه منطقه ارسنجان.

هیجانان خشونت‌آمیز و پرخاشگری، یادگیری قوانین و اصول اجتماعی از طریق قواعد و مقررات ورزشی و یکی از عوامل جامعه‌پذیری به صورت همکاری-مسئولیت‌پذیری و تلاش و رقابت برای دستیابی به هدف در جامعه است. کشتی ورزش سنتی و پرطرفدار جامعه ایران است و یادکردن از بزرگان کشتی مانند تختی، حبیبی و دیگر پهلوانان موجب به وجود آمدن احساس خاصی در افراد جامعه می‌شود. از طرفی از آنجا که ورزش کشتی در ایران به سمت حرفه‌ای شدن پیش می‌رود، با دیگر نهادهای جامعه نظیر سیاست و اقتصاد، و پدیده‌های فرهنگی-اجتماعی مانند هویت، اوقات فراغت، رفتارهای خشونت‌ناپذیری و اجتماعی شدن اعضای جامعه ارتباط پیچیده‌ای یافته است. به همین دلیل است که این پدیده رایج در استان مازندران به‌ویژه ساری، محقق را بر آن داشته است که در این خصوص به کندوکاو و تحقیق بپردازد.

پرسش‌های پژوهش

مطالعه حاضر در پی پاسخگویی به پرسش‌های زیر بوده است:

۱. ورزش کشتی در منطقه ساری چه کارکردهای اجتماعی-فرهنگی دارد؟
۲. چه شاخص‌هایی را می‌توان برای توجه ویژه به ورزش کشتی در مازندران به‌ویژه ساری آورد؟
۳. مکانیسم انتقال کارکردهای اجتماعی-فرهنگی از طریق ورزش کشتی در این منطقه چگونه است؟

مرور نظری

این پژوهش با استفاده از رویکرد کارکردگرایی رادکلیف براون (۱۸۸۱-۱۹۵۵) و برانیسلاو مالینوفسکی (۱۸۸۴-۱۹۴۵) انجام گرفته است. بدین ترتیب، ورزش کشتی در قالب ارتباطاتش با قسمتی از نیازهای بشری پدیده‌های اجتماعی با کارکردهای ضروری‌شان تشریح می‌شود. همچنین در این تحقیق برای درک کارکردهای اجتماعی-فرهنگی ورزش کشتی از رهیافت تاریخی بهره گرفته شد.

کارکردگرایی مانند اشاعه‌گرایی، یکی از نظریاتی بود که در واکنش به تطورگرایی به وجود آمد و طبعاً در برابر روش تاریخی تطورگرایی، مطالعه همزمان موضوع را پیشنهاد می‌کرد (این-

کرایب، ۱۳۷۹: ۴۷-۷۹). از لحاظ تاریخی، ریشه‌های کارکردگرایی را می‌توان در نزد سه متفکر بزرگ علوم اجتماعی یافت: آگوست کنت، هربرت اسپنسر و امیل دورکیم. اما نظریه‌پردازان اصلی این گرایش که توانستند آن را به یک ابزار در زمین تحقیق تبدیل کنند، برونیسلاو مالینفسکی و رادکلیف براون بودند (فکوهی، ۱۳۸۶: ۱۵۸). در واقع ظهور کارکردگرایی در شکل امروزی آن به شدت از مطالعات مردم‌شناسان تأثیر پذیرفت (گیدنز، ۱۳۹۲: ۷۵۵).

کارکردگرایی در علوم اجتماعی وجود نهاد یا عمل خاصی را برحسب پیامدهای سودمندشان برای کل نظام اجتماعی یا یکی از نظام‌های مهم تابعه آن تبیین می‌کند. هدفش این است که نشان دهد فلان عامل «در کل اجتماعی یا فرهنگی چه نقشی بازی می‌کند» (مرتون، ۱۹۶۷: ۷۶). در این مشرب، نظام‌های اجتماعی را نظام‌هایی دینامیک می‌بینند که اجزایشان نقش خدمتگزاری در آن‌ها را دارند و هدف تحلیل کارکردی هم این است که خدمت خاص هر نهاد یا عمل را به دست آورد (لیتل، ۱۳۸۸: ۱۵۶). پژوهش رادکلیف براون در باب ساکنان جزایر آندومان، مبتنی بر رویکرد کارکردگرایی است؛ هریک از رسوم و اعتقادات جامعه ابتدایی نقش خاصی در حیات اجتماعی اهل آن دارد. همچنان که هریک از اعضای بدن زنده نقشی در حیات ارگانیسم دارد (همان).

نظریه کارکردگرایی در مقام قیاس به بدن انسان توجه می‌کند: هر جزء از جمله قلب، ریه‌ها، کلیه‌ها، پوست و مغز، کار خاصی را انجام می‌دهند. اگر هریک از این اجزا کارش را انجام ندهد، بدن نمی‌تواند زنده و پابرجا بماند؛ بنابراین، دیدگاهی که جامعه را نظامی اجتماعی تلقی می‌کند، در جست‌وجوی کارکردهای اجزای گوناگون آن است (ببی، ۱۳۹۰: ۹۹). نظریه کارکردگرایی برخلاف نظریه‌های تعارضی که جامعه را متشکل از گروه‌های گوناگون می‌دانند که پیوسته در تعارض با یکدیگر به سر می‌برند، جامعه را متشکل از بخش‌های به‌هم‌پیوسته‌ای می‌داند که هریک از آن‌ها در کارایی جامعه نقش دارد. از نگاه این نظریه که در چارچوب نظریه‌های توازنی قرار می‌گیرد، اگر دگرگونی اجتماعی یکی از بخش‌ها را از کار بیندازد، جامعه تعادلش را از دست می‌دهد و بخش‌های دیگر جامعه نیز دستخوش دگرگونی‌های دیگر می‌شوند. زمانی که همه بخش‌های ترکیب‌کننده جامعه به‌تبع یکدیگر دگرگون می‌شوند، جامعه دوباره هماهنگی تازه‌ای می‌یابد و بار دیگر توازن آن برقرار می‌شود

(کوئن، ۱۳۸۴: ۳۳۰-۳۳۱). در دیدگاه کارکردگرایی ورزشی، به ورزش به‌عنوان یک نظام اجتماعی با کارکردهای خاص توجه می‌شود که هدف آن حفظ تعادل و وضع موجود است (قاسمی و کشکر، ۱۳۹۳: ۸۶).

بوردیو تأثیر طبقات را بر استعدادها را بررسی، و به سرمایه‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی افراد اشاره می‌کند. او معتقد است طبقات محروم بدنشان را در اختیار جامعه و ورزش قرار می‌دهند. سرمایه اقتصادی‌شان اندک است و سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی آن‌ها حداکثر در حد حمایت مردم خلاصه می‌شود. در سوی دیگر، افراد طبقه ثروتمند فکرشان را در اختیار ورزش می‌گذارند و از ورزش استفاده‌های ابزاری می‌کنند. آنان ورزش را جایگاهی برای برقراری ارتباط با افراد رده‌های بالا می‌دانند. کارکردگرایان متأخر معتقدند ورزش خوب است و می‌توان از آن بهره‌برداری‌های سیاسی کرد. از آنجا که ورزش کارکرد مثبت دارد، به تعادل و وفاق جامعه کمک می‌کند و با تخلیه انرژی‌ها، فشار ناشی از مشکلات را کاهش می‌دهد. آن‌ها سعی می‌کنند در رسانه‌ها ورزش را بزرگ‌نمایی کنند. از طرفی نئومارکسیست‌ها معتقدند ورزش از خودبیگانگی می‌آورد. در ورزش مافیای اقتصادی حاکم است؛ در صورتی‌که باید محل ایثار و جوانمردی باشد. آن‌ها متأسف‌اند که افراد در ورزش حرفه‌ای فقط به فکر پیروزی هستند. کارکردگرایان معتقدند هرکس باید به اندازه وسعش از ورزش استفاده کند. یکی پیاده‌روی کند و دیگری به پیست اسکی برود.

ورزش بخشی از زندگی اجتماعی فرد است؛ به‌طوری‌که مربی می‌تواند کارخانه انسان‌ساز باشد. با این حال، هنوز شاهد پرخاشگری‌ها و کینه‌توزی در ورزشگاه‌ها هستیم. برای فرهنگ‌سازی و ازمیان‌رفتن این‌گونه رفتارها باید از سنین کودکی، در خانواده و در مراحل مختلف تکوین شخصیت فرد، به او آموزش داده شود.

کارکرد مهم دیگر ورزش در این زمانه این است که حالا که رایانه، اینترنت و رسانه‌ها خانواده‌ها را از هم می‌گسلد، انسجام اجتماعی به‌وجود آورد. ورزش خرده‌فرهنگ را وارد بطن جامعه می‌کند، وفاداری و احساسات ملی مردم را برمی‌انگیزاند و حتی می‌تواند در بخش‌های اجتماعی عاملی برای هویت‌یابی باشد. از نظر جامعه‌شناسی ورزش، ورزش می‌تواند یک منشور همبستگی برای کشورهای اسلامی باشد (همان).

ورزش بخش مهمی از اوقات فراغت است. اوقات فراغت را جدایی از اجبارهای شغلی، خانوادگی و اجتماعی و گذران وقت آزاد به شیوه دلخواه تعریف کرده‌اند. ورزش نیازهای روانی نظیر انبساط خاطر، شادی و نشاط را در جامعه برطرف می‌کند و استرس‌ها و فشارهای روحی ناشی از زندگی شهری را کاهش می‌دهد (پورموسوی، ۱۳۹۰: ۱۳). ورزش نیز مانند سینما، سیاست یا کسب‌وکار، کارکردهای نمادین دارد و تصویرهایی از گروه عضویت، برتری‌های فردی و موفقیت تولید می‌کند. با درخشش روی صحنه‌های ورزشی، چهره‌های قهرمانان در اذهان عمومی به نماد موفقیت انسانی، شغلی، جنسی و زیباشناختی مبدل می‌شوند (دوفرانس، ۱۳۸۵: ۹۶).

تکنیک تحقیق (روش و ابزار گردآوری داده‌ها)

مالینوفسکی بر آن بود که محقق باید خود جزئی از واقعیت مورد بررسی خود شود. زبان مردم را بیاموزد و به آن‌ها نزدیک شود؛ به صورتی که دیگر وجود او را احساس نکنند و رفتارهایشان را به طبیعی‌ترین شکل ممکن انجام دهند (فکوهی، ۱۳۸۶: ۱۷۰). از آنجا که محقق به‌طور مستقیم و مشارکت‌آمیز در بین نمونه‌های تحقیق شرکت داشت، روش مورد نظر مالینوفسکی را به همین صورت به‌کار گرفت و اصولش را رعایت کرد.

داده‌های این پژوهش براساس روش‌های کیفی مانند مشاهده، مصاحبه، پاسخ‌های مکتوب از ورزشکاران، فیلم‌های ضبط‌شده از کشتی‌گیران و در برخی موارد، تحلیل محتوای مجلات و روزنامه‌های ورزش تخصصی کشتی است. روش تحقیق کیفی، در مطالعات اکتشافی و درک پدیده‌های پیچیده و بدیع کاربرد دارد؛ زیرا به پژوهشگر اجازه می‌دهد به‌صورت همدلانه وارد زندگی روزمره افراد و گروه‌های مورد مطالعه شود و درمورد ارزش‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای آنان اطلاعات گردآوری کند (فلیک، ۱۳۸۷: ۱۵۲).

در این پژوهش، با توجه به موضوع و محیط تحقیق از نظریه زمینه‌ای استفاده شد. نظریه زمینه‌ای روشی استقرایی است که در آن، نظریه از اطلاعات یا زمینه‌ای ساخته می‌شود که اطلاعات در آن وجود ندارد. به‌علاوه، مفهوم‌سازی و عملیاتی‌کردن داده‌ها همزمان با گردآوری داده و تحلیل اولیه داده‌ها اتفاق می‌افتد (نیومن، ۲۰۰۶: ۸۹). در نظریه زمینه‌ای، هنگام

گردآوری داده می‌توان از روش‌های مختلفی مانند مصاحبه، مشاهده و اسناد نوشتاری استفاده کرد (ریتالا، پاریلینن، کورکی و پییری، ۲۰۱۴: ۱۴).

در این تحقیق، از چهار تکنیک اصلی بهره گرفته شد که به ترتیب بیان می‌شود: ۱. پژوهش اسنادی: ابتدا مطالب نوشته‌شده در خصوص ورزش کشتی بررسی شدند. در این بررسی، به میزان اعتبار این منابع اسنادی توجه صورت گرفت. ۲. مصاحبه: مصاحبه بین مصاحبه‌گر (محقق) و مصاحبه‌شوندگان (کشتی‌گیر، مربی، دست‌اندرکار محیط کشتی و طرفدار کشتی) انجام شد. ۳. تحلیل گفت‌وگو: ابتدا گفت‌وگوها ضبط و سپس برای تحلیل به نوشتار تبدیل شدند. تحلیل گفت‌وگو، یعنی مطالعه چگونگی انجام‌دادن گفت‌وگو در محیط زندگی واقعی. ۴. یادداشت‌های روزانه: فعالیت لحظه‌به‌لحظه کشتی‌گیران در سالن ورزشی دنبال شد و در برخی از موارد از یادداشت‌برداری روزانه استفاده شد.

در روش نظریه زمینه‌ای، بعد از نمونه‌گیری، تجزیه و تحلیل اطلاعات انجام گرفت. نخستین مرحله کدگذاری باز است. کدگذاری باز در نظریه‌پردازی داده‌محور فرایندی تحلیلی است که طی آن، مفاهیم شناسایی، و براساس خصائص و ابعادشان بسط داده می‌شوند. روند تحلیلی اصلی که این مراحل براساس آن انجام می‌گیرد، عبارت است از طرح پرسش درباره داده‌ها و مقایسه وقایع، رویدادها و سایر پدیده‌ها براساس مشابهت‌ها و تفاوت‌هایشان. به رویدادها و حوادث مشابه عنوانی مشترک داده می‌شود و در یک مقوله قرار می‌گیرد (استراوس و کوربین، ۱۹۹۰: ۷۴). مرحله بعد، کدگذاری محوری^۱ است. کدگذاری محوری، فرایند مرتبط‌کردن مقوله‌های فرعی به مقوله‌های اصلی است. این عمل شامل فرایند پیچیده تفکر استقرایی و قیاسی است. البته در کدگذاری محوری استفاده از این روش‌ها متمرکزتر است و مقوله‌ها براساس الگوی پارادایمی ایجاد و کشف شده‌اند (همان: ۱۱۴). در کدگذاری محوری، آن دسته از مقوله‌ها را که با پرسش تحقیق بیشترین ارتباط را دارند، از میان کدها و یادداشت‌های مربوط به کدها انتخاب می‌کنند. پس از انتخاب این مقوله‌ها و کدها، براساس سؤال‌هایی از میان متن و عبارت‌ها به جست‌وجوی شواهد و قرائن برای آن‌ها می‌گردند (فلیک، ۱۳۸۷: ۳۳۵-۳۳۶).

1. Axial coding

نمونه آماری مطالعه حاضر شامل مصاحبه با گروه متمرکز، مربی سالن، پدران کشتی‌گیران، استادان ورزش، کشتی‌گیران و مربیان آنها در شهر ساری است. طی مراحل تحقیق، چهل مصاحبه متمرکز با هر چهار گروه صورت گرفت. میدان مطالعه باشگاه‌های کشتی شهر ساری (تختی، دلاوران، برق، امینی، میلاد نور، ماچک پشت، آریوبرزن، طبرستان، جوان و دخانیات) است. با این حال نقطه تمرکز پژوهش حاضر باشگاه میلاد نور و تختی بوده است که هرکدام حدود ۷۰ کشتی‌گیر نونهال و نوجوان دارند.

شرایط علی توجه به ورزش کشتی در جامعه

از چند دهه پیش، ورزش کشتی در ایران وسعت بیشتری پیدا کرده و رقابت‌های این ورزش به‌طور مداوم و مستمر رو به افزایش بوده است. از سوی دیگر، طرفداران و تماشاگران ورزش کشتی در مجامع و سالن‌های ورزشی، از حرارت و حساسیت خاصی برخوردارند. به همین دلیل، رقابت‌های جام باشگاه‌ها، جام جهانی و رقابت‌های المپیک به‌صورت زنده پخش می‌شود. همین امر موجب توجه بخش زیادی از جمعیت جامعه ایران به ورزش کشتی می‌شود. از طرفی شرایط جامعه این ورزش را در مازندران به یک ورزش حماسی تبدیل می‌سازد. سه عامل در تولید چهره‌های حماسی ورزشی اصیل و واقعی شرکت دارند: نمایش استعداد از گذر اجراهای بدنی که ابعاد فضایی و نیرومندی‌شان آنها را به‌وضوح از اقدامات بزرگ سیاسی یا از تولیدات بزرگ ادبی متمایز می‌کند. رسانه‌ای شدن ورزش‌ها، خیلی زود و شدید، با رزومه مصور، رادیو (سال‌های سی) و تلویزیون (سال‌های شصت در فرانسه) و خوانندگان، شنوندگان و بینندگان انبوه و مردمی که بازتاب‌های یک واقعه ورزشی مهم را بسیار گسترده‌تر از وقایع سیاسی یا فرهنگی تکثیر می‌کنند (دوفرانس، ۱۳۸۵: ۹۶).

بخشی از اظهارات مصاحبه‌شوندگان در پی می‌آید:

«گزارش فینال حسن یزدانی با حریف روس (انور گودیف) در مسابقه

المپیک ۲۰۰۶ برزیل ریو، توسط گزارشگر رادیو (کاظمی) و تلویزیون (هادی

عامل) همیشه در گوش من است» (کشتی‌گیر نوجوان باشگاه میلاد نور).

«شروع مسابقه کشتی المپیک ۲۰۱۶ ریو، هیجانی در کشور و منطقه مازندران ایجاد می‌کند که بسیاری از مسائل جامعه را تحت تأثیر خودش قرار می‌دهد» (مربی باشگاه میلاد نور).

«ورزش کشتی در مازندران با گوشت و خون مردم عجین شده. همین ارزش ریشه‌دار در آن‌ها باعث پیگیری این ورزش در زندگی‌شان می‌شود» (جامعه‌شناس ورزشی).

«دیدن کشتی‌گیران بزرگ و پهلوانان موجب تقویت آرزویم برای فرستادن و تشویق فرزندم به سمت این ورزش شده است» (پدر ورزشکار نوجوان باشگاه تختی).

«اگر حمایت خانواده از ورزشکار نباشد، احتمال انحراف از مسیر درست زیاد است» (پدر ورزشکار کشتی‌گیر باشگاه ساری).

«موفقیت‌های کشتی‌گیران در ورزش تخصصی‌شان باعث دستیابی آن‌ها به موفقیت مالی و اجتماعی‌شان در جامعه می‌شود» (مربی باشگاه میلاد نور).

«ورزش کشتی علاوه بر بالابردن اعتمادبه‌نفس افراد به دلیل توانایی جسمانی و روانی، تأثیر بسیار زیادی در کاهش افسردگی و کمرویی می‌تواند داشته باشد» (روان‌شناس ورزشی).

پیامدهای ورزش کشتی در شهر ساری

ورزش کشتی بخش عمده‌ای از زندگی اجتماعی تعدادی از ورزشکاران شهر ساری را تشکیل داده و بخش زیادی از زمان آن‌ها را پر می‌کند و گروه‌های اجتماعی‌ای که آن‌ها عضوی از آن هستند برایشان مهم و مرجع واقع شده است. این ورزش به دلیل خصوصیت ذاتی‌اش، در عین برخورداری از روحیه پهلوانی و از خودگذشتگی، نمادی از خشونت و رقابت شدید است. کشتی به ابزارهای زیادی احتیاج ندارد و از قواعد ساده اما پایدار برخوردار است. علاوه بر اینکه کشتی‌گیر درگیر وضعیت این ورزش است، تماشاچیان را نیز درگیر هیجانات خودش می‌کند. این تماشاچیان که از قشرهای مختلف جامعه ساری هستند، چهره مردم‌شناختی این شهر را نشان می‌دهند.

هویت ملی-منطقه‌ای بخشی از افراد جامعه معمولاً در قالب نهاد ورزشی بروز می‌یابد؛ در صورتی که توان جذب عمومی افراد را در پی داشته باشد. جذب افراد چه به‌عنوان کشتی‌گیر و چه به‌عنوان طرفداران آن موجب شکل‌بخشی نوعی هویت به آن‌ها می‌شود.

ورزش پهلوانی کشتی توانسته است واسطه بالقوه‌ای برای پیوندهای ملی، قومی و بومی در جامعه ایران باشد. حمایت از یک تیم باشگاهی و مهم‌تر از آن تیم ملی، نوعی «حس غرور شهرستانی» را به‌صورت نمادین برای طرفدارانش به بار می‌آورد. حال می‌خواهد این امر به‌صورت حضور در سالن‌های ورزشی باشد یا به‌صورت دیدن مسابقات از طریق برنامه‌های زنده تلویزیونی و گفت‌وگو در مجامع مختلف. مشابه این تأثیر ورزش را در دیگر ورزش‌های رو به رشد فوتبال، والیبال، بسکتبال و... نیز می‌توان در جامعه مشاهده و درک کرد:

«با دیدن برنده‌شدن کشتی‌گیران مازندران در مسابقات کشور و بین‌المللی، به من احساس غرور و سربلندی دست می‌دهد» (کشتی‌گیر نوجوان باشگاه تختی).

«ورزش کشتی باعث می‌شود نوجوانان و جوانان به‌سمت اعتیاد نروند» (مریبی سالن باشگاه میلاد).

«احساس می‌کنم با پیشرفت در ورزش کشتی، در درس‌های مدرسه موفق‌تر هستم» (کشتی‌گیر نوجوان باشگاه میلاد نور).

«با ورزش کشتی احساس می‌کنم که بر بسیاری از مسائل جسمی و روحی مسلط می‌شوم» (کشتی‌گیر نوجوان باشگاه تختی).

«ورزش کشتی موجب می‌شود که اعتمادبه‌نفسم در برخورد با دیگران بالاتر برود» (کشتی‌گیر نونهال باشگاه تختی).

«ورزش کشتی باعث می‌شود که انرژی فرزندانم در جهت و کانال درستی تخلیه شود و بدین‌وسیله پسرانم دیگر باعث آزار و اذیت دیگر اعضای خانواده (خواهر و مادرش) نشود» (پدر ورزشکار نوجوان باشگاه میلاد نور).

«ورزش کشتی ابزار خوبی برای پرکردن اوقات فراغت فرزندانم در جهت مناسبی است» (پدر ورزشکار نونهال باشگاه تختی).

«ورزش کشتی باعث می‌شود آمادگی جسمانی ورزشکاران در انجام کارهای روزمره‌شان بالا برود» (مربی باشگاه میلاد نور)

ورزش کشتی به دلیل قدمتش به‌خصوص در استان مازندران، آمادگی جسمی بخش مهمی از جمعیت آن را افزایش داده و به دلیل سادگی، ارزان و دردسترس بودنش، اوقات فراغت مردم این منطقه را پر کرده است. همچنین با وضعیت اقتصادی-اجتماعی آنان همخوانی داشته است. جامعه شهری امروزی در کنار تسهیلات شهرنشینی، استرس‌ها و اضطراب‌های متعددی را برای ساکنان به بار آورده است. ورزش پرطرفدار کشتی در استان مازندران و به‌خصوص شهر ساری به‌عنوان یکی از عوامل و سوپاپ‌های تخلیه انرژی و هیجانات افراد ایفای نقش می‌کند. در سالن‌های کشتی شاهد رفتارهای غیرمعمول و هیجانی هستیم که بروز آن‌ها در جامعه ناپسند تلقی می‌شود.

ویژگی مهم تأثیر ورزش کشتی در سطح استان مازندران را به این صورت می‌توان بیان کرد که طرفداران یک تیم کشتی یکدیگر را نمی‌شناسند، ولی در زمان و مکان واحدی گرد هم می‌آیند و برای تشویق تیم خودشان از همه توان خود استفاده می‌کنند. با این تجمع در سالن‌های ورزشی، طرفداران به یک حس مشترک دست می‌یابند و برنده شدن تیم خودی موجب به‌وجود آمدن حس غرور و افتخار و بازنده شدن آن موجب بروز خشم لحظه‌ای و گاهی بی‌اعتنایی به ورزش می‌شود. ورزش کشتی در منطقه ساری، در عین حال که نشاط و شادابی کوتاه‌مدتی را برای طرفداران ورزش کشتی به بار می‌آورد، موجب وحدت و انسجام عمومی مردم می‌شود.

رویکرد کشتی‌گیران در سنین پایین (نونهالی زیر ۱۳ سالگی) به ورزش کشتی یک تفریح و سرگرمی در زندگی است و سپس به مرور زمان به عشق و علاقه تبدیل می‌شود. در طول زمان با دیدن قهرمانان و همچنین رسانه‌ها به تدریج ورزش کشتی برایشان از علاقه ساده به هدف خاص (ارزشی) تغییر وضعیت می‌دهد؛ به طوری که دیگر برنامه‌های زندگی مانند مهمانی‌ها، تفریحات و کارهای روزانه زندگی‌شان تحت الشعاع کشتی قرار می‌گیرد.

از بعد تربیتی، کسانی که به ورزش کشتی می‌پردازند از ناهنجاری‌های جامعه دورند. نه اینکه در این عرصه و فضای حاکم بر کشتی ناهنجاری وجود ندارد، بلکه در این عرصه ناهنجاری کمتر است و ورزشکاران و دیگر افراد جامعه چنین انتظاری از خودشان دارند. به عبارت دیگر، بازتعریفی که از کشتی‌گیران در این جامعه می‌شود بر اساس این خودانگاره است.

افراد جامعه دید بهتر و مناسب‌تری به درون فضای کشتی‌گیران دارند؛ زیرا کشتی‌گیران از درون مسائل و ناهنجاری‌ها را می‌بینند، ولی افراد جامعه اصول و ارزش‌های اساسی ورزش کشتی را می‌نگرند. مردم تمایل دارند دید مثبت و متواضعانه‌ای به کشتی‌گیران داشته باشند. آنان دوست دارند که کشتی‌گیران پهلوان مسلک باشند؛ برای مثال، سیگار در دست نداشته باشند و به سمت انحرافات اخلاقی نروند؛ بنابراین بازتعریفی که کشتی‌گیران از خودشان و رفتارشان دارند از این فضا تأثیر می‌پذیرد و عمل می‌کند.

ورزش بخش مهمی از فرهنگ ملل در جهان معاصر است. بحث‌های محافل گوناگون، سرفصل روزنامه‌ها و برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی جایگاه آن را روشن ساخته است. اعلام موفقیت در مسابقات ملی و بین‌المللی میلیون‌ها نفر را شاد، و شکست در برنامه‌ها مردم را غمگین و خشمگین می‌سازد. جلب میلیون‌ها تماشاچی به ورزشگاه‌ها، تبلیغات تجاری در کنار و خلال مسابقات، حمایت تماشاگران و استقبال آنان از تیم‌های مورد علاقه در کمک به تقویت استعدادها و ارائه مطلوب و موزون حرکت‌ها و فعالیت‌های ورزشی مؤثر است (کوشافر، ۱۳۸۱: ۱۶۷).

فراغت همیشگی انسان را گرفتار بی‌حوصلگی و دل‌تنگی می‌سازد. انسان بیکار فرصت پیدا می‌کند که خاطرات گذشته را تجدید کند و در غم و اندوه گرفتار شود یا به آینده فکر کند و دچار دلهره و اضطراب شود. تربیت‌بدنی در رفع این عوارض سهیم است و عامل مؤثری برای مبارزه با بی‌حوصلگی و پرکردن اوقات فراغت فرد به‌شمار می‌رود (عزیزآبادی فراهانی، ۱۳۷۳: ۲۵-۲۶).

سالن بزرگ ورزشی (دولتی) به نام سید رسول حسینی کشتی‌گیر مطرح شهرستان ساری یکی از بزرگ‌ترین سالن‌های مازندران و شهر ساری است که مسابقه کشتی جهانی نیز در آن برگزار می‌شود. نام‌گذاری بلوار عسکری محمدیان (کشتی‌گیر ساروی) نیز یکی از نشانه‌های توجه عموم به ورزش کشتی است.

بحث و نتیجه‌گیری

محقق با مصاحبه با مربی سالن، اولیای کشتی‌گیران، کشتی‌گیران و مربیان آن‌ها، مشاهده کنش و واکنش ورزشکاران و اسناد نوشتاری درخصوص ورزش کشتی، پاسخگوی سه پرسش این پژوهش است که می‌توان آن‌ها را در سه عنوان ۱. کارکردهای اجتماعی-فرهنگی ورزش

کشتی، ۲. شاخص‌های توجه ویژه به ورزش کشتی در مازندران به‌ویژه شهر ساری و ۳. مکانیسم انتقال کارکردهای اجتماعی-فرهنگی از طریق ورزش کشتی ارائه کرد.

۱. کارکردهای اجتماعی-فرهنگی ورزش کشتی

بررسی انسان‌شناختی ورزش کشتی در شهر ساری نشان‌دهنده کارکردهای اجتماعی-فرهنگی زیر است:

- افزایش قدرت بدنی و آمادگی جسمانی؛
 - تقویت شور و هیجان فردی و جمعی، هم برای کشتی‌گیران و هم برای طرفداران این ورزش سنتی؛
 - گذران تفریح سالم و بهره‌جویی مناسب از اوقات فراغت هم در انجام ورزش و هم در تماشای مسابقات کشتی؛
 - کم‌هزینه بودن و در دسترس بودن برای همه (بخصوص طبقات متوسط و پایین جامعه)؛
 - مصون ماندن از انحرافات موجود در جامعه؛
 - زمینه و بستری بی‌خطر برای تخلیه انرژی و مسیری برای هدایت پرخاشگری؛
 - دستیابی به موقعیت‌های خوب شغلی و پست‌های سیاسی-دولتی؛ کشتی‌گیران به دلیل توجه و نیازهای مسئولان سیاسی-کشوری توانسته‌اند به منافع شغلی و اقتصادی مختلفی دست یابند.
- همچنین:

- ورزش کشتی به‌عنوان شاخصی برای پهلوانی شناخته شده است؛ درحالی‌که در دیگر ورزش‌ها این ویژگی دیده نمی‌شود.
- در ورزش کشتی تحمل سختی‌ها از دیگر ورزش‌ها بیشتر است، مانند وزن کم کردن، تنظیم سوخت‌وساز بدن و... . کشتی‌گیر سرگیجه می‌گیرد و خسته می‌شود، اما تحمل می‌کند. کشتی یک ورزش بی‌هوازی است، یعنی در چند ثانیه ضربان قلب و فشار جسمی و عصبی به بالاترین حد خود می‌رسد.

۲. شاخص‌های توجه ویژه به ورزش کشتی در مازندران به‌ویژه شهر ساری

- نام‌گذاری سالن‌های بزرگ دولتی ورزشی به اسم کشتی‌گیران مطرح شهر (عکس‌های ۱، ۲ و ۳)؛

- میدان کشتی جویبار (عکس ۶)؛

- بلوار عسکری محمدیان به اسم کشتی گیر مطرح شهر ساری (عکس ۴)، به علاوه وجود محله‌ای در کوی جوادیه ساری که تمام خیابان‌ها و کوچه‌های آن با نام کشتی‌گیران قدیم (امامعلی حبیبی، جوادی، رمضان خدر و...) و کشتی‌گیران جدید (رنگرز، دلیر و...) عنوان- گذاری شده است؛

- علاقه‌مندی زیاد خانواده‌های مازندرانی به ورزش کشتی (عکس ۵ و ۷)؛

- زیادبودن تعداد کشتی‌گیران و تماشاچیان به هنگام مسابقات کشتی (عضویت پیوسته بیش از چهار نفر مازندرانی در تیم ملی کشتی از مجموع ده نفر در گروه‌های مختلف نوجوانان، جوانان و بزرگسالان)؛

- برگزاری مسابقات سنتی کشتی در مراسم‌های مختلف مانند عروسی‌ها، اعیاد، مهمانی‌ها و... هرچند برگزاری مسابقات ورزشی در همه موارد و تماشاچیان در همه ورزش‌ها مانند والیبال، فوتبال، تکواندو و... در مازندران و به خصوص شهر ساری زیاد است، همچنان به طور سنتی، ورزش کشتی رتبه اول را در میان دیگر ورزش‌ها در میان مردم مازندران و شهر ساری دارد.

۳. مکانیسم انتقال کارکردهای اجتماعی-فرهنگی از طریق ورزش کشتی

در منطقه مازندران، ورزش سنتی کشتی به ارزش تبدیل شده است؛ به طوری که این ارزش قدمتی دیرینه دارد؛ بنابراین به طور عمیق در فکر و ذهن اهالی آن جایگاه خاصی یافته است. در گذشته خانواده‌ها در مراسم‌های گوناگون مانند عروسی، جشن‌ها و اعیاد، شب‌نشینی‌ها و همچنین در زمین‌های کشاورزی، نونهالان و نوجوانان را به کشتی گرفتن تشویق می‌کردند و برنده‌ها نیز با تشویق و ترغیب خانواده‌ها، دوستان و بستگان مواجه می‌شدند. بدین ترتیب مشاهده می‌شود که چگونه این افراد به ورزش کشتی رغبت پیدا می‌کنند و برای رسیدن به جایگاه و رتبه‌ای در گروه‌های دوستان، بستگان و شهر و دیارشان تلاش می‌کنند. به علاوه با اجرای مسابقات پایپی داخلی و دعوت از تیم‌های خارجی به این ورزش رسمیت بخشیده‌اند و بدین ترتیب کسی که در این عرصه موفقیت‌هایی کسب می‌کند، علاوه بر دریافت پاداش‌های مادی به پایگاه اجتماعی بالایی دست می‌یابد.

رقابت و قدرت‌نمایی به طور ذاتی در مردان وجود دارد و یکی از مسیرهای سالم و کم‌خطر برای

اجرای این خصلت بشری، ورزش کشتی است که با شرایط اقتصادی-اجتماعی استان مازندران که بیشتر کشاورز هستند، تا حدود زیادی همخوانی دارد؛ زیرا کشتی ورزشی کم‌هزینه است که به وسایل و ابزارهای زیادی نیاز ندارد و قابلیت دسترسی برای همگان را دارد. به دلیل شرایط اقلیمی، یکی از شغل‌های مهم این منطقه همچنان کشاورزی است. ورزش کشتی همخوانی زیادی با شرایط اقتصادی-اجتماعی اکثریت مردم دارد که از شرایط اقتصادی مساعدی برخوردار نیستند.

از طرفی کشتی‌گیران (پهلوانان)، از جایگاه اجتماعی خاصی در منطقه زندگی‌شان برخوردارند. همین جایگاه مطلوبیت زیادی برای دیگر افراد جامعه داشته است؛ بنابراین در این منطقه، ارزش پهلوانی به‌طور سنتی، در ذهن مردم مازندران به‌ویژه شهر ساری به مکانیسمی قوی و هنجاری برای بسیاری از رفتارها و کنش و واکنش ورزشکاران کشتی‌گیر تبدیل شده است. به عبارت دیگر، به همان نسبت که حقوق قابل‌قبولی برای ورزشکاران کشتی‌گیر در این جامعه به-وجود آمده است، انتظارات و تعهدات خاصی از آن‌ها در اذهان مردم ایجاد شده است.

رادکلیف معتقد است برای فهم رفتار اعضای یک جامعه باید فرهنگ و نهادهای آن‌ها را بشناسیم؛ بنابراین برای فهم و درک ورزش کشتی در این منطقه نیاز است تا فهم کاملی از دیگر عناصر اجتماعی مرتبط و مؤثر بر این پدیده اجتماعی از جمله نهادهای مذهبی و رسوم حاکم بر منطقه مازندران به‌وجود آید. از آنجا که غالب مردم مازندران مسلمان هستند و در داستان‌های مذهبی مسلمانان آمده است که پیامبر اسلام امام حسین (ع) و امام حسن (ع) را به کشتی گرفتن ترغیب و تشویق می‌فرمود (سلیم بن قیس، ۱۴۱۶ قمری: ۴۴۴-۴۴۵)، همین امر در اذهان مردم منطقه مازندران جایگاه خاصی داشته است؛ به‌طوری‌که در شب‌نشینی‌ها و مراسم‌های آن‌ها، نونهالان و نوجوانان را تشویق به کشتی گرفتن می‌کردند. بدین ترتیب، ورزش کشتی از مذهب تأثیر پذیرفته است و در عادات و رسوم مردم خود را نشان می‌دهد.

کارکردگرایان معتقدند ورزش می‌تواند کارکرد مثبت داشته باشد و به تعادل و وفاق جامعه کمک کند. ورزش کشتی در بسیاری از مواقع موجب نزدیکی گروه‌های مختلف مناطق شهر ساری می‌شود و بین افراد بومی در برابر ورزشکاران خارج از شهر ساری اتحاد ایجاد می‌کند. از سوی دیگر، در مواقع مشکلات اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و... مشاهده شده که مسابقه کشتی با جذب گروه‌های زیادی سبب تخلیه انرژی‌ها و کاهش فشار وارد بر آن‌ها شده است.

منابع

- این، کرایب (۱۳۷۹)، نظریه‌های مدرن در جامعه‌شناسی (از پارسنز تا هابرماس)، ترجمه محبوبه مهاجر، تهران: انتشارات سروش.
- بی، ارل (۱۳۹۰)، روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی، جلد اول، ترجمه رضا فاضل، چاپ هشتم تهران: انتشارات سمت.
- پورموسوی، موسی (۱۳۹۰)، مشارکت شهروندان و برنامه‌های اوقات فراغت، تهران: انتشارات جامعه و فرهنگ.
- خدایاری‌فرد، محمد و اکرم پرند (۱۳۸۶)، استرس و روش‌های مقابله با آن، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- دوفرانس، ژاک (۱۳۸۵)، جامعه‌شناسی ورزش، ترجمه عبدالحسین نیک‌گهر، تهران: انتشارات توتیا.
- سلیم بن قیس هلالی (۱۴۱۶ ق)، اسرار آل محمد، ترجمه اسماعیل انصاری، اصفهان: نشر الهادی.
- عزیزآبادی فراهانی، ابوالفضل (۱۳۷۳)، تربیت‌بدنی ۲، تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
- فکوهی، ناصر، چیستی ورزش از نگاه جامعه‌شناسی و انسان‌شناسی: گفت و گو با ناصر فکوهی (۱۳۹۱)، <https://vista.ir/w/a/21/zbnlu>.
- فکوهی، ناصر (۱۳۸۶)، تاریخ اندیشه و نظریه‌های انسان‌شناسی، تهران: نشر نی.
- فلیک، اووه (۱۳۸۷)، درآمدی بر تحقیق کیفی، ترجمه هادی جلیلی، تهران: نشر نی.
- قاسمی، حمید و سارا کشکر (۱۳۹۳)، مبانی اجتماعی-فرهنگی ورزش، تهران: نشر ورزش.
- کریمی، یوسف (۱۳۹۱)، روان‌شناسی اجتماعی، تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
- کوشافر، علی‌اصغر (۱۳۸۱)، اصول و مبانی تربیت‌بدنی، تبریز: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۹۲)، جامعه‌شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.

- لیتل، دانیل (۱۳۸۸)، **تبیین در علوم اجتماعی (درآمدی به فلسفه علم الاجتماع)**، ترجمه عبدالکریم سروش، تهران، انتشارات مؤسسه فرهنگی صراط.
- واعظ موسوی، سید محمدکاظم و فتح‌الله مسیبی (۱۳۸۷)، **روان‌شناسی ورزشی**، تهران: انتشارات سمت.
- Azizabadi Farahani, A. (1994), **Physical Education 2**, 8th Edition, Tehran: Payam Noor University Press. (*In Persian*)
- De France, J. (2006), **Sociology of Sport**, Translated by A. Nik Gohar, 1st Edition, Tehran: Toutia Publications.
- Fakuhi, N. (2007), **History of Thoughts and Theories of Anthropology**, 4th Edition, Tehran: Ney Publishing. (*In Persian*)
- Flick, U. (2008), **An Introduction to Qualitative Research**, Translation by H. Jalili, Tehran: Ney Publishing.
- Fukuhi, N., What is sport from a sociological and anthropological point of view?, Available at: <https://vista.ir/w/a/21/zbnlu>, 2012. (*In Persian*)
- Ghasemi, H., and Kashkar, S. (2014), **Social-Cultural Basics of Sport**, 2nd Edition, Tehran: Sport Publishing. (*In Persian*)
- Giddens, A. (2013), **Sociology**, Translated by: M. Sabouri, 28th Edition, Tehran: Ney Publishing. (*In Persian*)
- Karimi, Y. (2012), **Social Psychology**, 17th Edition, Tehran: Payame Noor University Press, (*In Persian*)
- Khodayarifard, M., and Parand, A. (2007), **Stress and Coping Methods**, Tehran: University of Tehran Press. (*In Persian*)
- Koushafar, A. A. (2002), **Foundations and Principles of Physical Education**, 1st Edition, Tabriz: Islamic Azad University of Tabriz. (*In Persian*)
- Little, D. (2009), **Explanation in the Social Sciences (An Introduction to the Philosophy of Social Science)**, Translated by: A. Soroush, Tehran: Serat Cultural Institute Publications. (*In Persian*)
- Pomossavi, M. (2011), **Citizen Participation and Leisure Programs**, Tehran: Society and Culture Publications. (*In Persian*)
- Salim ibn Qays Helali (1416 AH), **The Mysteries of Al-Muhammad**, Translated by: Ismail Ansari, Isfahan: Al-Hadi Publishing. (*In Persian*)
- Vaez Mousavi, S. M. K., and Mosayebi, F. (2008), **Sport Psychology**, Tehran: SAMT. (*In Persian*)
- Babbie, E. (2011), **Methods in Social Science Research Volume I**, Translated by R. Fazel, 8th Edition, Tehran: SAMT. (*In Persian*)
- Home, J. (2005), "Sport and Mass Media in Japan", **Sociology of sport Journal**, No. 4: 415-432.
- Ian, C. (2000), **Modern Theories in Sociology (from Parsons to Habermas)**, Translated by M. Mohajer, Tehran: Soroush Publications. (*In Persian*)
- Merton, R. K. (1967), "Theoretical Sociology", New York: free Press, 171pp.

- Neuman, W. L. (2006), **Basic of Social Research; Qualitive and Quantitative approach**, 2nd Edition, Londen: Allyan & Bacon.
- Rintala, M. T., Paasilainen, E., and Asted T-Kurki, P. (2014), “Challngea in Combing Different Data Sets during Analysis when Using Grounded Theory”, **Nurser Researcher**, No. 5: 14–18.
- Strauss, A. L., and Corbin, J. (1990), **Basic of Qualitative Research**, London: SAGE.